

COPYRIOT

MULTIPLICATION CAN PRODUCE POWERFUL NUMBERS

Georges Bataille och den allmänna ekonomin. Sommarserie i sju delar plus sidospår.

Del I: Presentation	2
Del II: Naturens tryck och den fördömda delen	5
Del III: Begreppet utgift	12
Del IV: Sociobiologi, apor och organisationsteori	15
Exit, Novi Sad: En lång festivalberättelse (utdrag)	18
Del V: Vardagsetik och heterologi	20
Del VI: Praxis, poiesis och musik som utgift	26
Facebook som glömska och tidsfördriv (utdrag)	33
Acefaliskt (utdrag)	36
Del VII: Krig och ångest	38

Georges Bataille, del I: Presentation

Midsommarstänger. Ormbunkar. Pyramider (egyptiska och aztekiska). Flugor. Dans (och andra onödiga kroppsrörelser). Konstmarknaden. *A Love Supreme*.

Sådant för understundom mina tankar till George Bataille.

Närmare bestämt, till dennes storslagna tankar om vad han kallar *den allmänna ekonomin*, en “ekonomi” som intresserar sig mer för överflöd och slöseri, än för brist och hushållning. Även om Batailles namn knappt har nämnts här tidigare ([med några få undantag](#)), har han funnits med i bakgrunden och länge förtjänat en närmare presentation.

Hur banalt det än må låta, uppfattar jag Bataille som en slags sommartänkare. Rakare uttryckt: Soldyrkare.

Fast det kan förstås komma sig av min egen läsning. Senaste fem försomrarna har jag, av anteckningarna att döma, plockat fram Bataille, och när nu midsommar redan passerats tiden hög att bränna av en mindre sommarföljetong här på Copyriot. Ett par inlägg kommer att diskutera de bägge texterna *Begreppet utgift* (“La notion de dépense”, 1933) och *Den fördömda delen* (“Le part maudite”, 1949). Fast först, här nedan, introduceras George Bataille, främst utifrån [Michael Richardsons läsvärda biografi](#).

Som tjuugoåring inträde Georges Bataille i ett katolskt seminarium, i syfte att bli präst eller kanske munk. Det var år 1917. Fem år senare hade han förlorat sin tro, och i samma veva upptäckt Nietzsches skrifter.

Under tjugotalet närmade sig Bataille gradvis den kokande [surrealistiska rörelsen](#), ledd av [André Breton](#). När surrealiströrelsen splittrades år 1929, och den idag kanske mer välkända gruppen av bildkonstnärer (dit [Dalí](#) anslöt sig) försökte göra surrealismen till en visuell stil, samlades de flesta av dissidenterna kring Bataille. (Breton svarade med flammande personangrepp i *Surrealismens andra manifest*.)

Åren 1929–31 utgav Bataille [Documents](#), som på samma gång var en respekterad vetenskaplig tidskrift och ett surrealistorgan, med underrubriken “Arkeologi, sköna konster, etnografi, varjehanda”. Han influerades djupt av [Marcel Mauss](#) aktuella

forskning om [gåvoekonomier](#) och [potlatch](#). Hans krets av surrealistdissidenter förkovrade sig gemensamt i skrifter av så skilda tänkare som Hegel, de Sade, Stirner och Trotskij.

I denna virvel befann sig George Bataille, när han skrev sin korta essä *Begreppet utgift* (1933). Allt finns egentligen redan där. Under de 16 år som passerade fram till färdigställandet av *Den fördömda delen* (1949) hann han bygga ut resonemanget i både bättre och sämre riktningar. Vissa vackra, vissa dunkla men eggande, vissa fatalt misslyckade. Under dessa år – som även såg nazismens maktövertagande, andra världskriget, samt konstituerandet av en efterkrigsordning – hann Bataille bland annat, några år under fyrtiotalets slut, [bli en slags stalinist](#) (något som kanske delvis kan skyllas på att han dessförinnan följt [Alexandre Kojèves](#) mytomspunna föreläsningar om Hegel).

Som mest fängslande i levnadsteckningarna framträder året 1937, då George Bataille grundar två märkliga grupperingar: [Sociologiska kollegiet](#) och [Acéphale](#). Förstnämnda gruppen, som möttes i bakre rummet av en Parisbokhandel, var på jakt efter en forskning oskiljbar från praktisk handling, de talade om en “helig sociologi”.

Acéphale var däremot ett hemligt sällskap, vars aktiviteter har förblivit i dunkel. “Dess genuint konspiratoriska karaktär är bortom allt tvivel”, skriver Richardson. Idoga (men fullständigt obekräftade) rykten har tisslat om att *Acéphale* ska ha planerat ett verkligt människooffer...

Bland dem som under trettioalets sista desperata år medverkade i Batailles bägge grupper fanns – fascinerande nog – Walter Benjamin, som vid den tiden levde som flykting i Paris. Samt även, enligt uppgift, Jacques Lacan. I tidskriften *Acéphale*, den öppna delen av det hemliga sällskapets verksamhet, lade [Pierre Klossowski](#) grunden för sin inflytelserika läsning av Nietzsche. Spalterna ägnades i hög grad åt att ta tillbaka Nietzsche – då föga populär i Frankrike – från [Elisabeth Försters](#) pro-nazistiska förfalskningar. Enligt Wikipedia hörde det till *Acéphales* ritualer att vägra skaka hand med antisemiter.

Michael Richardson understryker i sin biografi, som framhåller Bataille som (surrealistisk) sociolog, att Bataille *inte* var ute efter att revoltera mot den etablerade vetenskapen – däremot efter att få den att erkänna sina gränser. Båda de

kunskapsformer han kallar *soliditet* och *suveränitet* har sin legitima plats. Michael Richardson sammanfattar:

Soliditetens värde är att hindra objektet från att glida undan; den tjänar till att bevara, hålla objektet i en stabil, statisk relation som förnekar all dynamik och ambivalens, och konservera det som fokus för opartisk analys. Suveräniteten å andra sidan vägrar konservera och grundar sig i en måttlös slösaktighet. /.../

Bataille menade att man måste göra ett val mellan soliditet och suverän kunskap. Man kan inte blanda dem. /.../

Suveräniteten hävdar sig genom sin transformativa, överskridande tendens. Som sådan blir den ett kvalitativt förverkligande av soliditetens kvantitativa fynd. /.../ Den försöker inte undergräva lärdomen, utan göra bruk av den genom att införliva dess resultat i den *generella ekonomins* sfär. /.../

vetenskapen har en oskuld, som den upprätthåller genom separationen mellan subjekt och objekt. Litteraturen kan inte erbjuda något sådant alibi. /.../

Litteraturen kan alltså vara en form för suveränitet, men [då] måste den avstå från all retorik och bli sitt eget förverkligande, /.../ skapa ett rituellt sammanhang där det inte finns någon separation mellan författare och läsare, eller mellan närvaro och representation

Vi kanske ska förtydliga att George Bataille inte (som övriga generationer av “franska filosofer”) var indragen i någon akademisk karriär, utan försörjde sig som bibliotekarie. Och så bör det väl nämnas att George Bataille kanske ändå är *allra* mest känd för sina pornografiska skrifter, som han utgav under pseudonym. Vi ska faktiskt inte ta upp dem här. För den intresserade är det bara att vända sig till [Vertigo förlag](#) som bland annat givit ut [Ögats historia](#) – en obscen klassiker som, för övrigt, anføres av [Björk](#) som hennes viktigaste [influens](#), alla kategorier.

Georges Bataille, del II: Naturens tryck och den fördömda delen

Döden är onödig. Vilken tanke! Nej, Bataille talar inte om [kryonik](#) eller annat räddhågsset livsuppehållande. Tvärtom. Han talar om döden som en *lyx*. Lyx?

“Lyxen” är för Georges Bataille en uppsättning sätt genom vilka *den allmänna ekonomin*, den levande materien i allmänhet, låter förspilla sina överskottsresurser. Mer eller mindre ärorikt. Vi återkommer dit. För att göra denna läsning av *Den fördömda delen* begriplig, måste den börja vid energins källa – solen.

Solenergin är, skriver Bataille, “principen för livets ymniga utveckling”. Solen utger sin energi till jorden utan motprestation, så att här alltid råder överflöd av energi. Detta skapar ett biologiskt “tryck” som först resulterar i rumslig utbredning, sedan – oundvikligen – i genuint *onödigt* slöseri och lyx.

Jag skall utgå från ett elementärt faktum: i den situation som bestäms av energispelen på jordytan, mottar den levande organismen i princip mer energi än som är behövligt för att uppehålla livet: överskottet på energi (på rikedom) kan brukas för att få ett system (till exempel en organism) att växa till; om systemet inte kan växa mer, eller om överskottet inte helt och hållet kan absorberas i tillväxten, måste det med nödvändighet gå förlorat utan vinst, utges, frivilligt eller ej, ärofullt eller i annat fall på ett katastrofalt sätt. /.../

en serie vinstgivande operationer i själva verket inte kan ha någon annan effekt än ett fåfängt bortslösande av vinsterna, vägrar de inse som är vana att se produktivkrafternas utveckling som slutmål för handlandet. /.../

Ett överskott måste förlösas genom förlustbringande operationer: det slutliga bortslösandet kan inte undgå att fullborda den rörelse som är den drivande kraften bakom den jordiska energin. /.../

För *den levande materien i allmänhet* finns energin alltid i överflöd på jordens yta, frågan ställs alltid i termer av lyx, valet är inskränkt till

sättet att förslösa rikedomarna. Det är för den *enskilda* levande varelsen, eller för begränsade mängder av levande varelser, som nödvändighetens problem inställer sig. Men människan är inte bara en avskild varelse, som tvistar om sin del av tillgångarna med den levande världen och de andra människorna. Hon drivs av den ständiga rörelsen mot utsvettning (förslösande) av den levande materien och skulle aldrig kunna hejda denna rörelse; även då hon står på sin höjdpunkt är hon genom sin härskarställning i den levande världen identisk med denna rörelse. Hon är på förhand utkorad till den ärofulla handlingen, den meningslösa konsumtionen. /.../

Bortom våra omedelbara mål fullföljer dess gärning i själva verket universums onödiga och oändliga fullbordan.

När Bataille skiljer på två olika slags ekonomisk logik, en enskild och en allmän ekonomi, är han noga med att understryka att bägge är legitima. Affirmationen av slöseriet har inte en negation av hushållandet som sin baksida, och Bataille är minst av allt “tillväxtfientlig”.

Däremot varnar han för konsekvenserna att, i “nyttans” namn, förneka den allmänna ekonomins fundamentalt slösaktiga karaktär. Delvis skyller han på [den protestantiska etiken och kapitalismens anda](#), men som lika goda kålsupare betraktar han arbetarrörelsen, som inte varit förmögen att kräva lyx utan fortsatt att strida i “rättvisans” namn.

De bägge världskrig som Bataille just hade genomlevt – det första som from tonåring, det andra som surrealistisk aktivist – framställs i *Den fördömda delen* som “orgier i förödande av rikedom och människor”, som en “överkokning”, det katastrofala resultatet av mänsklighetens oförmöga att förslösa sin överskottsenergi på luxuöst vis. Kriget är ekonomins fortsättning med andra medel.

Människan har genom tekniska innovationer skapat betingelser för en fantastisk tillväxt. Varje ny innovation bidrar inledningsvis till att förbruka en del av det ständiga överskottet av resurser, men övergår alltid med tiden till att skapa ännu större överskott – så kravet på förslösande kan inte undgås, bara skjutas upp. Georges Bataille drar därav slutsatsen – och vi kan än en gång påminna om att detta är åren direkt efter andra

världskriget:

vad som i fortsättningen *framför allt* kommer att vara viktigt är inte att utveckla produktivkrafterna, utan att luxuöst slösa bort produkterna av dem.

Fortfarande bör vi komma ihåg att Bataille anser att den *enskilda ekonomin* är fullt legitim för individers och kollektivs angelägenheter. Helheter är dock mer än summorna av sina delar, och därför krävs *också* en *allmän ekonomi*. Med det menas en ekonomi i direkt relation till sina egna utsidor, från fysik via ekologi till psykologi.

Spelet mellan det enskilda och det allmänna, som i dialektik driver fram en väldig, singular världsrörelse, är förvisso ett tema så hegelskt det kan bli. Hegel – vars tänkande Bataille tidigare, under tjugotalet, hade grundmurat ett genuint motstånd mot – har helt klart hunnit smyga sig djupare in i *Den fördömda delen* (1949), än i *Begreppet utgift* (1933). Fast *hur djupt*, eller exakt *hur*, är inte helt lätt att fastställa.

Låt oss återgå till frågan om överskottet. Georges Batailles beskrivning av den sjudande energi som “besjälar världen” kan med fog kallas naturromantisk. Det tidigare nämnda *trycket* omsätts dels genom hur livsformernas mångfald tillägnar sig jordytan.

Men livet tillväller sig snabbt luftens domän. Det gällde att i första hand mångfaldiga ytan av växternas gröna substans, som absorberar solstrålningen. Överlagringen av blad i luften utökar denna substans på ett märkbart sätt: det är i synnerhet trädens struktur som utvecklar denna möjlighet långt över gräsets nivå. Å sin sida kommer de bevingade insekterna och fåglarna att i dammets följd invadera luften.

Jordklotet sätter dock en rumslig gräns för den fysiska tillväxten. Ytterligare överskottsenergi måste därför gå till spillo genom “utvecklandet av lyxen, produktionen av alltmer kostsamma livsformer”.

Evolutionsprocessen i sig vore omöjlig utan *döden* och *den sexuella reproduktionen*, vilka i sig utgör två av “naturens tre lyxer”. Den tredje utgörs av köttätandet, som ju i princip alltid är ett mer energikrävande sätt att producera ätbara kalorier än vad som är “nödvändigt”.

Arternas uppslukande av varandra är den enklaste formen av lyx. /.../ Den minst kostsamma livsformen är den gröna mikroorganismens (som genom klorofyllet absorberar solenergin), men växtligheten är generellt sett mindre kostsam än djurlivet. /.../ Här utgör vilddjuret höjdpunkten: dess ständiga plundring av plundrare representerar ett oerhört förslösande av energi.

Sex är, som naturfenomen, en intensivt stegrad energikonsumtion. Parningsakten “är i tiden vad tigern är i rummet”, skriver Bataille i en lustig mening. Tänk dagsländor, påfåglar, Sargassohav.

Och döden, som vi redan varit inne på: också en slags onödig lyx, ur den allmänna ekonomins synvinkel betraktat. Michael Richardson sammanfattar Batailles resonemang:

Döden är inte oundgänglig för livet. De enklaste livsformerna, som förökar sig genom delning, dör kanske inte utan lever i ett slags evighet. Det kan till och med vara inadekvat att tala om fortplantning eftersom allt tyder på att den varelse som delar på sig bara kopierar sig själv och den resulterande varelsen är identisk med den varelse den kommit från.

Även om döden inte är oundgänglig för livet på den grundläggande nivån så tycks det som livet måste negera sig för att utvecklas: för att livet ska bli komplext verkar det nödvändigt att det begränsar sig; det behöver alltså döden. Samtidigt, av samma orsaker, behöver det könsdifferentiering. För att utvecklas behöver livet åtskillnad och sedan beblandning av det åtskilda i en skillnadernas omfamning. /.../ Döden bryter kontinuiteten och inför fräckt diskontinuitet i universums struktur. Dock bekräftar döden samtidigt existensens ännu större kontinuitet, en kontinuitet som vi ryckts ur när vi föddes och kastades ut i vår värld av differentiering.

Efter att ha etablerat den allmänna ekonomins grundprinciper, tar Bataille med dem ut på en sällsam historisk-antropologisk upptäcktsfärd. Första anhalten är hos aztekerna.

Soldyrkande, pyramidbyggande, [människooffrande](#) – så beskrivs aztekerna av Bataille. På toppen av pyramiden slet prästen ut offrets hjärta med en kniv och lyfte det mot [solen](#), efter att offret (oftast en krigsfånge) först behandlats med stor generositet i sin fångenskap. Här någonstans anar Bataille religionens ursprung, och ett sätt att kanalisera samhällets slöseri i andra riktningar än till den militära expansionens anonyma slakt.

Michael Richardson pekar i sin Bataille-biografi, utifrån dagens antropologiska forskningsläge, på vissa brister i det aztekiska exemplet, men understryker att de idéer som Bataille försöker framhäva likväl behåller sin kraft.

I två av de följande fallstudierna, kontrasterar Bataille [det tidiga islam](#) ("det erövrande samhället", som förnekar slöseriet och kanaliserar allt överflöd i militär expansion) mot den [tibetanska buddhismen](#) ("det avväpnande samhället", där överflödet slukas av klosterlivet, vilket effektivt förhindrar tillväxt).

Deleuze & Guattari skulle [senare](#), på grund av denna schematiska framställning, beskylla Bataille för att sprida antiislamiska fördomar. Trots att vare sig *Anti-Oedipus* eller *Mille Plateaux* annars knappt innehåller några referenser alls till Bataille, finns *Den fördömda delen* med som något formlöst i bakgrunden. (Både som direkt influens, och förmedlat via Lacan, som hämtade sitt egenartade begrepp om [det reella](#) direkt från Bataille, utan att nämna källan.)

Den fördömda delen kanske gör sig extra svårrefererad genom sina delvis underliga vridningar in i efterkrigstidens världspolitiska situation, där Bataille försöker applicera

sin allmänna ekonomi på sovjetisk industrialisering och amerikansk [Marshall-plan](#). Dessförinnan har Marx framställs som en dialektisk fulländning av Luther, på ett sätt som inte är helt enkelt att följa: “det var /.../ genom att gå till de yttersta konsekvenserna av den rörelse som reducerar människan till ett *ting*, som Marx ville reducera *tingen* till människan.”

Med Hegels hjälp slirar Bataille, i löjlig fart, in i ett försvarstal för Stalins Sovjet, som han ville se samexisterande i en “dynamisk fred” med USA, i en argumentation vars vändningar vi knappast behöver återge här. *Den fördömda delen* slutar därför i ett otillfredsställande läge, som gärna får en att vilja bläddra tillbaka till den tidigare, kärnfullare essän om *Begreppet utgift* (som inleder den svenska utgåvan).

Slutkapitlens parollmarxism känns – likt i [Benjamins skrift om den tekniska reproducerbarheten](#) – påklikt, framkrystad i ett språk som stämmer illa med de egna resonemangens utmynningar. Dessa mynnar hos Bataille visserligen i en klart antiborgerlig riktning, men har inte mycket med en socialistisk samhällsomdaning att göra.

En framställning av en *allmän ekonomi* förutsätter helt visst ingrepp i det offentliga livet. Men vad den först, främst och djupast syftar till är medvetandet: vad den från första början vill komma fram till är ett ordnande av *självmédvetandet*, som människan slutligen skulle kunna förverkliga i form av en klar bild av hur hennes historiska former länkats samman.

Uppgiften handlar om att hitta samhällliga former för glädjefyllt slöseri. Ett samhälle med den obegränsade ackumulationen som ideal har etablerat [förstoppningen](#) som princip – dess överskott kommer likväl att slösas bort, bara under potentiellt katastrofala former.

Att praktisera allmän ekonomi förutsätter ett erkännande av den universella vanmakten. Förslösandet kan inte inte integreras “i en ekonomi av kalkylerade mål. Betoningen ligger på förstörandet av mål i allmänhet”, skriver Michael Richardson. Med Batailles ord:

Olycka över den som ända till slutet skulle vilja ordna en rörelse som

går utöver honom, med den inskränkta inställningen hos en mekaniker som byter ett hjul.

Overksamhet är den enklaste metoden för förbrukning, skriver Bataille. “Den overksamme förstör lika fullständigt som elden de produkter som är nödvändiga för hans uppehälle. /.../ Men arbetaren som arbetar med att bygga en pyramid förstör dess produkter på ett lika fåfängt sätt.”

Vi förbrukar alltid. Men alltför ofta på ett missunnsamt sätt, med en baktanke om att förbrukningen i slutändan ska leda till en vinst. Nästan omärkbart kan [overksamhet](#) förvandlas till [rekreation](#). Valet att utge resurser på lyx och skådespel kan instrumentaliseras, bli till målinriktade aktiviteter som dräneras på den mening som är oskiljaktig från själva utgiften.

Samtidigt tycks Bataille varna oss för alltför för att härifrån dra alltför förhastade slutsatser. Han påpekar att skillnaden mellan produktiva och improduktiva utgifter är en abstraktion. Bland de mänskliga aktiviteterna förekommer kanske ingendera i helt ren form.

I sin biografi gör Richardson en poäng av att Bataille utvecklade sin allmänna ekonomi i ungefär samma tid som [Hayek](#) lade fast grunderna för sin marknadskapitalistiska syn på ekonomi. Bägge ifrågasatte de [keynesianska teorier](#) om social planering och välfärd som började dominera:

Hayek och Bataille [var] överens om att kalkylerandet i varje form av planekonomi var dömt att misslyckas, liksom om att marknaden måste öppnas upp och tillåtas bestämma sin egen natur. Men Hayek har en rent ekonomisk utgångspunkt som är grundad i en psykologisk determinism /.../ För Bataille är det cirkulationen av gods och inte tillgången på pengar som bestämmer ekonomins natur /.../ [Bataille] är på väg mot ett helt annat begrepp om ekonomin, ett som skulle kullkasta nyttoinriktade postulat och skapa nya möjligheter till heterogenitet med utgångspunkt i behovet att ge.

Dessa möjligheter till heterogenitet ska vi försöka närma oss i nästa inlägg. Där lämnar vi *Den fördömda delen* och går tillbaka till *Begreppet utgift*.

Georges Bataille, del III: Begreppet utgift

Om [förra inläggets resumé av *Den fördömda delen*](#) fick en viss slagsida mot [Ewige Blumenkraft](#), så förklaras den saken inte bara av att det formulerades i midsommartid. Framlyftandet av Batailles breda intresse för överflöd, slöseri och – i slutändan – soldyrkan, var också ett sätt att kontrastera mot de Bataille-läsningar som främst fixerar vid den individuella “överträdelsern”. Därvid följer vi delvis Michael Richardsons biografi, som betonar Georges Bataille som *samhällsfilosof* (och surrealist).

Här är det tänkt att idéerna om *den allmänna ekonomin* ska konkretiseras en smula, genom att vi går tillbaka till *Begreppet utgift*. I denna essä från 1933, prövade George Bataille för första gången att vända upp och ned på det gängse sättet att föreställa sig “ekonomi”, genom att utgå från överflöd i stället för från brist.

Vad menas med *utgift*? Bataille reserverar begreppet för vad han kallar *improduktiva utgifter*, “till skillnad från alla de former av konsumtion som tjänar som mellanled i produktionen”. Som exempel nämner han, bland annat:

lyxen, sörjandet, krigen, kulterna, uppgörandet av kostnadskrävande monument, spelen, skådespelen, konsterna, den perversa sexuella aktiviteten (utan fortplantning som mål)

Gemensamt för dessa improduktiva utgifter är att de i någon bemärkelse *har sig själva som mål*, menar Bataille (något förenklat). De är inte medel för att uppnå ett separat mål, eller kan åtminstone inte helt reduceras till medel. Framför allt är *dess mening oskiljbar från själva förlusten*. Ja, förlusten “måste vara så stor som möjligt för att handlingen ska få sin verkliga innebörd”.

Det räcker inte att ett smycke är vackert och blänkande – smyckets värde är omöjligt att skilja från det slöseri som det manifesterar. Gäller inte i grunden detsamma för alla *performative arts*; “skådespelen, konsterna”, all kultur som är “[live](#)”? Den frågan återkommer vi till i ett senare avsnitt.

Slöserierna anses, enligt rådande samhällsmoral, ofta som acceptabla njutningar. Ändå har de ingen plats inom vad Bataille kallar “den klassiska nyttoprincipen”, och är i

princip uteslutna från alla ekonomiska resonemang som grundar sig på denna nyttoprincip. Bataille intresserar sig därför för “motsättningen mellan dagens sociala idéer och samhällets reella behov”.

Njutningen – det må gälla konsten, den tillåtna utsvävningen eller spelet – reduceras /.../ till en eftergift, dvs till en förströelse vars betydelse enbart skulle vara en bisak. Den största delen av livet framställs som en betingelse /.../ för den produktiva sociala handlingen.

Så framstår ekonomi ur det perspektiv som utgår från brist och från slutna system. Ur den *allmänna ekonomins* perspektiv, däremot, är det ackumulationen som reduceras, till endast “en frist, en reträtt inför den oundvikliga slutliga tidpunkt då den hopade rikedomerna endast har värde för ögonblicket.”

Ögonblicket, “där tillvarons helhet förtärs” (med Michael Richardsons ord), kan men behöver inte vara extatiskt. [Förra inlägget](#) visade att Bataille kom att se en helt odramatisk *overks amhet* som den enklaste formen av förbrukning. En förbrukning som alltså, ur den allmänna ekonomins perspektiv, kan ses som ett funktionellt alternativ till t.ex. krig och konst.

På ett eller annat sätt måste energin förlösas. Övertygad om att det finns “ett måttlöst behov av att förlora”, inleder Bataille sin undersökning av förlustens positivitet. “Offret [*sacrifice*] är till sin etymologiska betydelse ingenting annat än produktion av heliga [*sacré*] ting.”

Inför en kommande del i Copyriots Bataille-följetong, ska vi särskilt citera det avsnitt i *Be greppet utgift* som i största hast berör vad vi kan kalla kulturekonomi:

Konsten bör ur utgiftssynpunkt delas upp i två stora kategorier där den första utgörs av arkitekturen, musiken och dansen. Denna kategori medför verkliga utgifter. Skulpturen och måleriet – för att inte tala om brukandet av platserna för ceremonier eller skådespel – inför emellertid själva principen för den andra kategorin – den symboliska utgiftens kategori – i arkitekturen. Musiken och dansen kan å sin sida med lätthet laddas med yttre betydelser.

I sin stora form framlockar litteraturen och teatern, som utgör den andra kategorin, ångest och skräck genom symboliska framställningar av tragisk förlust (undergång eller död); i sin lilla form framlockar de skratt genom framställningar vars struktur är analog men utesluter vissa förförelseelement. Termen poesi, som används på de minst degraderade, minst intellektualiserade formerna för att uttrycka ett tillstånd av förlust, kan betraktas som synonym med utgift: den betecknar i själva verket på ett oerhört exakt sätt en skapelse med hjälp av förlust. Dess betydelse ligger nära offrets [*sacrifice*] betydelse.

Som författare (och pornograf) intresserade sig Georges Bataille främst för hur *litteraturen* kan bli till sitt eget förverkligande – hur författarskap och läsande gemensamt kan affirmera litteraturens fundamentala onyttighet, som ett storslaget slöseri med mänsklig tid.

Uppdelningen mellan “verkliga utgifter” och “symboliska utgifter” framstår i stort som högst relevant. Att teatern, till skillnad från musiken, hamnar i den andra kategorin är rätt svårbegripligt. I vart fall anas en dynamik som kanske ytterligare kan belysa [musikekonomin i ett historiskt perspektiv](#).

Vad är inspelad musik? En *symbolisk utgift*, vars karaktär av (improduktiv) utgift dock tenderar att urlakas i takt med den allmänna tillgängligheten, och vars konsumtion inte förutsätter ett slöseri med tid utan kan ske parallellt med produktiva aktiviteter. Levande musik, i kontrast, är däremot en *verklig utgift*.

Bataille använder det franska ordet *dépense*. Tyska översättningen heter *Der Begriff der Verausgabung*, men Batailles ekonomiska tänkande förknippas (enligt mina uppgiftslämnare) än mer med begreppet *Verschwendung*. Ett ord som jag tror många associerar till begreppet *Verschwende deine Jugend* (imperativ av “att kasta bort sina ungdomsår”), som givit namn till i tur och ordning en tuff [DAF-låt](#), en kul [bok](#) och en [film](#). Min österrikiska vän Martin, som är filosofistudent, förklarade därför att det var omöjligt för honom att läsa Bataille i tysk översättning utan att ständigt associera ordet *Verschwendung* till tanken på heroinpundande träskpunkare.

Georges Bataille, del IV: Sociobiologi, apor och organisationsteori

[Alf Rehn](#) är professor i företagsekonomi, med inriktning på [organisationsteori](#), vid såväl KTH som Åbo Akademi. På sin [blogg](#) postade han för inte länge sedan en ytterst läsvärd essä: "[Organization as Luxury and Excess](#)".

Redan titeln osar av Georges Bataille, och vad han gör är inget mindre än att tillämpa idén om *den allmänna ekonomin* på det organisationsteoretiska fältet – efter några eleganta varv in i filosofin, teologin, biologin och antropologin. Som fjärde avsnitt i följetongen kommer här ett referat av de mycket relevanta anmärkningar kring Bataille som Alf Rehn formulerar i sin essä.

Samhällsvetenskapen har som ett [a priori](#) accepterat en ursprungsmyt om hur den sociala organiseringen växer fram som en reaktion på en ursprunglig *brist* och *nöd*. Ur biologins hårda kamp om knappa resurser reser sig långsamt *homo economicus*, organiserande en rationell arbetsdelning som befriar henne från naturens torftighet. Organisationsteoretiker utgår från att organisation är av nöden. Den alternativa förklaringen – *organisation som lyx och överflöd* – tas sällan på allvar.

Kring 1970 lanserade antropologen [Marshall Sahlins](#) sin teori om "[the original affluent society](#)", i [en artikel](#) som ifrågasatte att mänsklighetens "urtillstånd" skulle ha präglats av brist på resurser.

[Stenålders](#)smänniskan levde ett liv främst präglat av sömn och vila, då hon bara behövde ägna fyra timmar om dagen åt att tillfredsställa sina materiella behov. Impulsen till att börja organisera sig för gemensamma syften kom sig inte av en brist på något, eller från någon specifik impuls över huvud taget, utan av ren uttråkning!

Viss sociobiologisk forskning pekar i samma riktning:

As [Richard Wrangham and Dale Peterson \(1996\)](#) show in their study of chimpanzees, organizing among these normally takes place not due to any specific stimulus, but as a reaction to boredom. All of a sudden, a chimpanzee may start beating on the ground with some branches, screeching and jumping around. After a while, others will

join in, until a critical mass is reached. This can then lead to a war-party, which will attack neighboring flocks of apes, killing and raping with some abandon. In such a manner, even our animal cousins can create at the very least a temporary organization, but not out of any rational reason or distinct necessity. /.../

Obviously, this kind of diversion takes on many forms. Chimpanzees play, engage in frivolous sexual activity, fling dung at each other for fun, and so on. None of these have clear-cut evolutionary advantages, and as socio-biologists invent evermore fanciful explanations regarding such behavior, the great apes seem to find new ways to simply amuse themselves.

[Primatologen Craig B. Stanford kom fram till](#) att “jaktens energibalans sällan lutar över åt näringsmässiga motiv”. Jaktlagets medlemmar får oftast så lite kött i utbyte per individ, att det med tanke på hur mycket tid och möda som chimpanser lägger på jakt, bara kan ses som ett enormt *slöseri* med kalorier. Återstår att förklara våra förfäders köttätande i termer av *skoj*, *lyx*, *lättfärdighet* och *överflöd*.

Och här anländer Alf Rehns essä till Georges Bataille, som han läser omsorgsfullt men kritiskt. Han beklagar att Bataille aldrig formulerar en egentlig teori om den allmänna ekonomin, utan nöjer sig med att påvisa dess existens. Om och om igen skisserar Bataille konturerna till underskönt stilfulla argumentationslinjer, utan att föllfölja eller utveckla dem.

Or, this is at least one reading. Another possible reading, one that would keep more to the holistic view of Bataille – and one that would overlook certain troublesome passages in his works – would be one where the notion of a general economy is read as an economy of the general. /.../ Put somewhat less obscurely, we could read him as saying that it was waste and expenditure that created economies as we know them, and that the general economy is not the creator but the creation of excess.

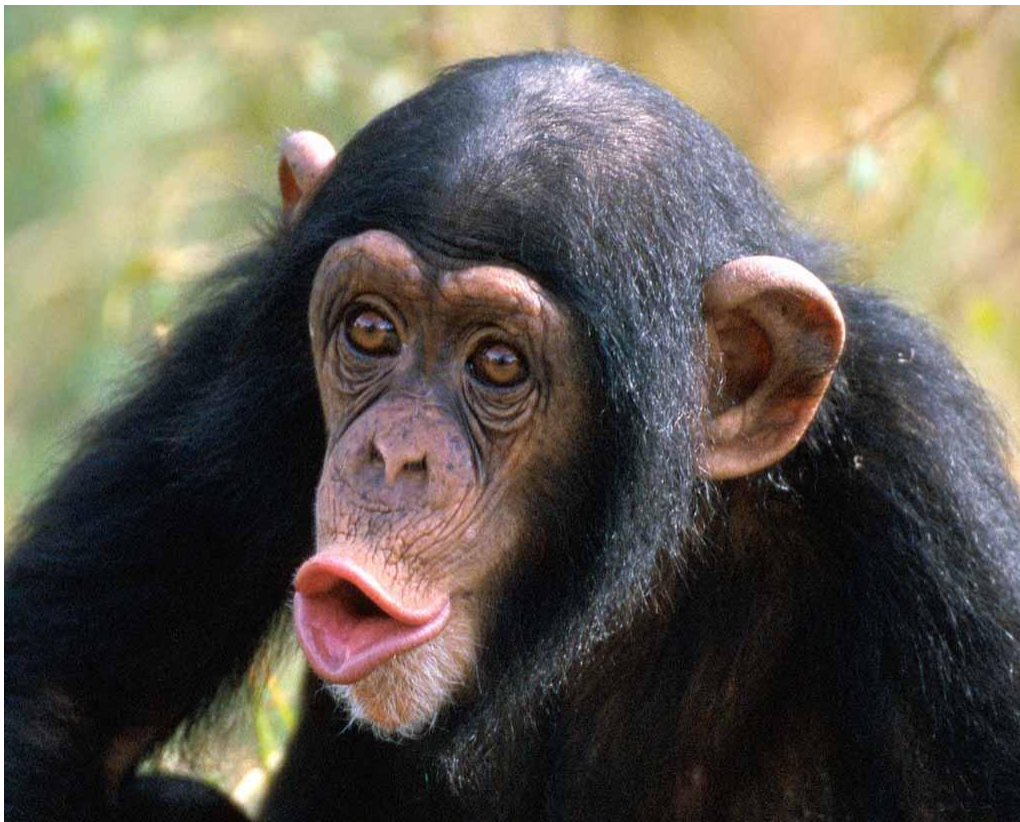
Utifrån den antropologiska omvärderingen av samhällsorganiseringens ursprung går det uppenbart att dra ganska radikala slutsatser även på det fält som den samtida,

företagsekonomiska organisationsteorin intresserar sig för. Organisering som en ytterst sett “överflödig” men förhoppningsvis praktfull process – snarare än som en logisk nödvändighet.

Admittedly, the fields of organization theory, organizational behavior and management have incorporated many conceptualizations that would fit well with an idea of organizing as frippery./.../

For instance, although only very few would protest the existence of play in organizations, /.../ this is still done in a manner that suggests such phenomena to be additions, even marginal, to some original purpose of the organization. The excessive, the frivolous, the playful, all are thus seen as additional and thus logically (if not practically) non-essential to organizational existence. In this way, the primacy of modernist rationality is continuously upheld.

Alf Rehn menar att en omorientering, från brist mot överflöd, framför allt skulle kunna “göra organisationsteori roligt igen”.

Exit, Novi Sad: En lång festivalberättelse

/.../

Tredje morgonen: [Ed Rush](#) & [Optical](#) representerar en form av d'n'b som jag *i sig* kan uppleva som aningen för kylig och metallisk. Den maler på och på utan att omväxla med de där enstaka stegen tillbaka mot dub-rötterna. Där i kylan skulle också känslan kunna stanna, så länge himlavalvets stjärnklara mörker eller klubblokalens artificiella himlavalv håller den innesluten.

Än så länge rådde vallgravens mörker. “*Vi trampade hastigt, utan att vare sig skratta eller prata, i skamlöshetens, trötthetens och meningslöshetens samfällida isolering*” ([Bataille](#)). Men med en outtröttlig MC som bara manar framåt, framåt, och en outtröttlig hop som låter sina muskler fortsätta trampa vidare i repetitiva rörelser som inte kan meddela annat än glömskan kring varje slags “mål”, som gradvis går upp i ett heligt fördrivande av tid och förslösande av kraft – i sådana tillfällen sker underverk.

Människorna, musiken och platsen är densamma, men världen är en annan, går upp i ett utdraget, förtärande ögonblick. Samtidigt (orsak? verkan?) – gryningen! Basen maler vidare, men nu badar vi i ljus. Ser en förskräckt formation fåglar fly förbi, skrattar – tillsammans med det underbart skrattförmögna Londongång som solen åter sammanstrålat oss med – men utan att för ett ögonblick släppa de repetitiva och [genuint onödiga](#) muskelt rörelser som vi kallar danssteg, och som nu lekande lätt synkroniseras i blixtar av kommunikation, en kommunikation som inte ens behöver ett budskap att kommunicera. Bara en stund till.

Sträckte armarna mot himlen i en gest som kan uttrycka en känsla av makt, en känsla av kärlek eller inte minst en känsla av tacksamhet. Ibland kan de där tre känslorna inte på något meningsfullt sätt kan skiljas åt, och om vi är ute efter en definition av *lycka* kanske det är här, i gryningen, vi ska leta.

Är ni med på skillnaden mellan att dansa från dag till natt, och att dansa från natt till dag? Därför vore det *helt* intetsägande att länka till något av de YouTube-klipp från årets Exit som visar folk dansande i solsken, för er som inte var där alltså. Ha!

Med händerna sträckta mot solen, tvangs jag ta farväl av Exit (trots att ytterligare en natt återstod) och av vännerna. En tredje andäktig promenad i morgonsolen, ut ur fortet, över den långa bron över Donau – men denna gång inte ner till stranden, utan bort till Novi Sads superöststatliga tågstation för en sex timmars färd uppströms till Budapest.

Väl där och inkvarterad på det fyrstjärniga hotell som mina värdar (för den kommande dagens möte) bokat och betalt, kom som väntat överklighetskänslan över mig med full kraft. Ensam i ett hotellrum, efter att inte ha sovit i en säng på en vecka, ja för övrigt inte sovit så överdrivet mycket alls.

Framför allt: En nästan total tystnad, efter en hel vecka omgiven av människoröster och dansmusik. Sådan tystnad fylls gärna upp av ett svagt sorl i huvudet. Inget direkt obehagligt, jag visste att jag bara behövde sova lite, och jag var – och är – fortfarande positivt överväldigad av veckan i Novi Sad. Men ändå, visst kan man känna sig ganska liten, i ett sådant läge?

Och då, på hotellrummet i Budapest, började nonsensrösterna i huvudet gradvis att övertonas in i en sång, en så jävla vacker liten sång av [Future Bible Heroes](#):

The world is a disco ball
and we're little mirrors
one and all
Remember when you feel very small
the world is a disco ball
From Havana to Hong Kong
someone's dancing all night long

Georges Bataille, del V: Vardagsetik och heterologi

Varken överflöd eller brist kan tänkas bort ur det vardagliga handlandets kraftfält. Ömsom handlar vi produktivt, för att tillgodose brister eller ackumulera resurser. Ömsom hänger vi oss åt att förslösa det alltid ofrånkomliga överflödet, genom “improduktiva utgifter” i stort och i smått. Ömsom gör vi kanske bägge saker samtidigt, eller intalar oss själva diverse externa motiv till våra handlingar.

Växelspelet mellan de bägge rörelserna – de som Bataille kallar *den klassiska nyttoprincipen* respektive *den allmänna ekonomin* – är alltid alltför komplext för att kunna greppas ur en objektiv position som utomstående betraktare.

C-M Edenborg sammanfattar i sitt [förord](#) till [Ögats historia](#):

Enligt Bataille /.../ har människans tillvaro en dubbel natur, och hennes liv måste fortgå inom två olika sfärer. Den ena är överlevandets förnuftiga och nyttoinriktade dimension, där planeringen och vardagsmoralen har sin givna och nödvändiga plats, men alltid som blotta medel. Den andra är njutningens och överträdelsens heliga sfär, där våra liv förverkligar sin mening, i extasen, offret, förslösandet.

Hur högupplöst kan tudelningen göras? Går det att dela upp allt mänskligt handlande, ner på nivån av varje liten muskelrörelse och varje litet ord eller blick? Å ena sidan ett instrumentellt handlande som utgör medel för att uppnå mål som ligger utanför själva handlingen, å andra sidan ett suveränt handlande som i någon mening är ett självändamål?

Vissa författare har förfinat sig i de sinnestillstånd där detta växelspel framträder i särskilt skarp upplösning. Nietzsche, förstås, i [Morgonrodnad](#), i [Mänskligt, alltförmänskligt](#) och inte minst i [Den glada vetenskapen](#). I dennes efterföljd måste vi nämna [Robert Musil](#) och de egensinniga psykologiska observationer som [Mannen utan egenskaper](#) vecklar in sig i. Kanske återfinns något av samma känslighet hos [Jünger](#). Ur en helt annat synvinkel genomsyrar detta växelspel även [Burroughs](#) skildringar av junkierationaliteten. Mänskligt handlande sönderdelat ner till minsta moment av nytta

och förslösning.

George Bataille vill, som redan konstaterats, inte “ersätta” tanken på brist med tanken på överflöd. Att bägge rationaliteterna har sin plats är självklart – Batailles poäng är att de rättfärdigas utifrån två olika perspektiv, som förtjänar att hållas i sär: En “begränsad ekonomi” som utgår från knapphet och nyttig produktion, en “allmän ekonomi” som sätter överflödet och dess förslösning i centrum. Tillsammans animerar de det vardagliga handlandets kraftfält.

Sedda var för sig kan såväl den enskilda som den allmänna ekonomin framstå som nihilistiska fenomen. Den ena känner bara en tom nyttoprincip, den andra bara ett urskillningslöst förslösande. Först genom det alltid paradoxala växelspelet mellan enskilda och allmänna drivkrafter, mellan nyttigt handlande och förslösande, blir kommunikation och mänsklig samvaro möjlig. Bataille skrev någonstans: “*Vi finner det mänskliga inte i något definitivt tillstånd utan i det nödvändigtvis oavgjorda kriget när man vägrar det givna, vad det än är, så länge det är det som är givet*”.

Redan i [följetongens första inlägg](#) nämndes Batailles distinktion mellan *soliditet* och *suveränitet*, som två skilda kunskapsformer. (Så länge vi blott betraktar dem som kunskapsformer, ligger begreppen mycket nära [Henri Bergsons](#) dualism mellan *intelligens* respektive *intuition*.)

Suveränitet kan definieras som *me del utan mål*. Så skriver Michael Richardson i sin Bataille-biografi, och framhåller: “Surrealismens allmänna strävan är verkligen riktad mot det generella gäckandet av målen, vilka de än är.”

Vidare skriver han att Batailles suveränitetsbegrepp “kan sägas ha sin utgångspunkt i markisen de Sades verk”, dock “var faktiskt Bataille emellertid inte alls speciellt överens med markisen”. Detta eftersom Bataille varken vill förneka döden eller möjligheten till kommunikation med den andre. Han är ytterst tydlig med att suveränitet kan inte kan existera i ett moraliskt tomrum, utan en värld av soliditet, lika lite som överträdelsen kan bibehålla sin mening utan att tabut förblir.

För att delvis upprepa Michael Richardsons sammanfattning av Bataille:

Soliditetens värde är att hindra objektet från att glida undan; /.../
konservera det som fokus för opartisk analys. Suveräniteten å andra

sidan vägrar konservera och grundar sig i en måttlös slösaktighet. /.../

[Suveräniteten blir] ett kvalitativt förverkligande av soliditetens kvantitativa fynd. Det är på detta vis som kunskap uppnår sin [smittsamhet](#).

Övergångsvis är det möjligt att kalla denna verksamhet subversiv gentemot etablerad praxis, men i så fall bara i en särskild bemärkelse. Den försöker inte undergräva lärdomen, utan göra bruk av den genom att införliva dess resultat i den *generella ekonomins* sfär

Kunskap är inte skild från handling. Därför måste soliditet och suveränitet också förstås som *etiska* kategorier. Bloggen [Limited, Inc.](#) – som också kör Bataille-följetong i sommar – är [inne på samma spår](#): *Batailles idé om att vetenskapen har en homo geniserande tendens är “inte bara en epistemologisk utsaga, utan en existensiell”*.

Här stöter vi på ännu en av Batailles dualismer: *heterogenitet* kontra *homo genitet* som två möjliga poler för samhällslivet. Homogeniteten tenderar till att underordna alla slags samvaro och alla slags handlande ett gemensamt mått, och är på så vis förbunden med soliditeten, “de fasta föremålen specifika verklighet”.

Homogenous society is productive society, namely useful society. Every useless element is excluded, not from all society, but from its homogenous part. In this part, each element must be useful to another without the homogenous activity ever being able to attain the form of activity valid in itself. A useful activity has a common measure with another useful activity, but not with activity for itself.

Bataille-citatet (från 1933) återges i [ett annat inlägg på Limited, Inc.](#), som förtydligar: Homogenitetens “gemensamma mått” utgörs idag först och främst av pengar, och tendensen till homogenitet förkroppsligas av den klassiska nationalekonomins *homo economicus*.

Heterogeniteten beskrivs däremot av Bataille snarast som en slags elektrisk laddning, som i vissa lägen kan tilldela *delen samma värde som helheten*. Vari den består har, som Bataille försöker analysera i *Den fördömda delen*, varierat betydligt. Bataille understryker att *homo geniteten är samhällsupplösande*, ohållbar i längden – inte

tvärtom. Alla mänskliga samhällen har kombinerat homogenitet och heterogenitet, och allt annat är i princip otänkbart. Ändå har vårt nutida samhälle en oöverträffat stark dragning mot den homogena polen. Med andra ord lever vi i en tid där handlandet i mycket hög grad görs till medel för externa mål, även om det universella behovet av onyttig förslösning självfallet fortsätter att hitta en uppsättning av olika utvägar. (Utan dessa utvägar hade det slutgiltiga alternativet, enligt Bataille, bara kunnat bli storskaligt krig och folkmord.)

Popkulturgurur [Simon Reynolds](#) – ännu en [bloggare](#) som ägnar sig åt Bataille denna sommar – [återpublicerade nyligen en recension](#) där han kommer till den tillspetsade slutsatsen att Batailles suveränitet förkroppsligas i *heroisten*: “a return to the invulnerable, solipsistic self-sufficiency of life-in-the-womb, a total escape from the servile ignominy of the productive world, the purest form of wasting your life”.

Återigen denna association från Bataille till heroin (nämnde ju [tidigare](#) hur den gjorts av min österrikiske vän Martin)... Men nej, just det djupa opiatberoendet framstår om något som ett praktexempel på motsatsen: ett liv som i sällsynt hög grad styrs av ackumulation och brist. Växelspelet mellan nytta och förslösning urarmat till mer eller mindre regelbundna fluktuationer av en signalsubstans – snarare den ultimata homogeniteten.

Visst, när Bataille pratar om *heterogenitet* – eller om *suveränitet*, eller om *den allmänna ekonomin* – så är det som någonting *larger than life* och därför ofrånkomligen som någonting ganska vagt, som inbjuder till missförstånd. [Limited, Inc.-posten](#) sammanfattar elegant:

This perhaps too broad and ad hoc view of the heterogeneous has proved to be amazingly suggestive, even if Bataille is often not acknowledged in various intellectual genealogies, since he goes to far. He always goes too far.

Härom veckan [när detta inlägg egentligen skrevs] så softade jag en stund i solskenet uppe på Tantoberget, tillsammans med [Elin](#) och [Emil](#). Bägge hade nyligen läst [Jung](#), som där i några ögonblick tycktes möta Bataille. Well, samtalet var inte riktigt så teoretiskt som det nu kan låta. Vi talade just då, vill jag minnas, om det som vanligtvis kallas *ytlighet*.

Om hur en estetisering av ens eget jag, genom ett nästan tvångsmässigt uppvisande av “rätt” attityd” i utelivet, för vissa blir ett sätt att fylla en *brist* på något eget, blir till medel för ett nervöst värnande av bilden av att “vara lyckad”. (Heidegger skulle väl tala om ett “oautentiskt liv”. Kan tänka mig att Jung uttrycker sig i liknande termer, även om jag aldrig själv har läst en rad av honom.)

När bristen får styra, förvandlas självändamålen till medel, heterogeniteten stöps om till homogenitet. All prål, yta, excess, lyx, lek och dans reduceras då från att vara genuint slösaktiga utgifter, med en egen ära, till blotta medel för att uppnå mål, vilket sprider en missunnsamhet som omintetgör suveräniteten.

Kort sagt gäller det kanske att *skilja på yta och yta*.

En människa som vill visa att hon är fri är naturligtvis inte fri. Det man missförstod, redan då man tog sina första yviga steg bort från de strikta reglerna, är att dans *är* behärskning. Dansens njutning är att låta kroppen genomfaras av en rytm som man avhåller sig ifrån eller bara bitvis, med sin egen kropp, uttrycker.

Citatet kommer från [Stig Larssons insiktsfulla analys av diskoteket \(1979\)](#). På sätt och vis påminner det oss ännu en gång om varför suveräniteten inte kan fattas som lösryckt från soliditeten, av att snarare se hur växelspelet mellan produktivt och improduktivt handlande konstituerar vår existens.

Georges Bataille ger ingen slutgiltig formel för hur detta växelspel ska förstås, utan är – i konsekvens med sin hela livsåskådning – djupt paradoxal. Å ena sidan påpekar han att skillnaden mellan nyttoinriktad produktion och improduktivt förslösande är en abstraktion som inte förekommer i ren form. Å andra sidan insisterar han på vikten av att *separera*, att i vart och ett av livets moment göra ett *val* mellan soliditetens och suveränitetens handlande- och kunskapsformer.

Visst kan man försöka lappa samman allt det paradoxala i något som man sedan kan etikettera som “Batailles dialektik”, som [Asger Sørensen i en ny artikel](#). (Tackar [Mothugg-Johan](#) för [tipset](#).) Frågan är bara om man uppnår särskilt mycket med det.

Under sommarsolen har jag själv hunnit fundera på en massa olika sätt att förstå nytta/onytta-separationen. Först roade jag mig med tankar kring universaldatorns binära

logik. Sen föreställde jag mig rytmer och analoga ljudkurvor, det musikaliska balanserat mellan symmetri och assymetri. Därefter lekte jag med [skapelseberättelsens](#) mystiska idé om det [firmament](#) som skiljer himmel från hav.

Allt detta funderade jag på att skriva om. Sen skrev jag om helt andra saker i stället. Insåg att vad det handlar om – ur den allmänna ekonomins perspektiv – är inte *vad* som skrivs, inte om att hitta den rätta definitionen av växelspelet, utan om *att* det skrivs, att vi människor har för vana att fördriva vår tid på så genuint *onyttig* tankeverksamhet.

Asger Sørensen beklagar sig över att Bataille är oanvändbar för kollektiva politiska projekt. Klart han är! Ingen har kritiserat *själva användbarheten* så intensivt som Bataille.

Så vad är egentligen Bataille ute efter? Ett *återkomm an de framm an an de av (snarare än fasthållande vid) känslan av överflöd*. Denna känsla av överflöd, förslösande och lyx är, antar jag, oupplösligt förknippad med vad han kallar *heterologi*.

Tveklöst är den även djupt förbunden med Nietzsches syn på estetiken, så som den utmärkt [sammanfattats i en avhandling av Anna-Lena Carlsson](#).

Viljan till makt är den vilja som vill *sig själv*.

Nietzsche drar en linje mellan “livsförnekande konst”, som är född ur en känsla av brist, och “livsbejakande konst” som resulterar ur känslan av överflöd (hos såväl konstnär som betraktare, i den mån de kan skiljas åt). Någonstans skriver Nietzsche: “*In all philosophy hitherto the artist is lacking*“, en mening som åtminstone i sin engelska översättning (har tyvärr inte funnit originalet) kan låna sig till en småkul dubbeltydighet.

Georges Bataille, del VI: Praxis, poiesis och musik som utgift

Inga spår av intellektuellt utbyte mellan Georges Bataille och Hannah Arendt finns bevarat. Då de bägge umgicks med Walter Benjamin i trettioalets Paris, förefaller det visserligen tänkbart att de någon gång träffades. Utifrån den bild av Bataille och Arendt som levtt vidare till eftervärlden, framstår de dock som fullständigt väsensskilda tänkare, rena motpolerna – en Dionysos, en Apollon...

Ändå överlappas deras intressen i ett fält där det känns frestande att postumt sammanföra dem. Bägge erkänner den målinriktade rationaliteten, överkommandet av brist och ackumulationen av objekt som nödvändigheter. Men de betonar att detta *i sig* är fullständigt meningslöst, samt att strävan efter att homogenisera hela samhället i enlighet med denna rationalitet i förlängningen kan få katastrofala konsekvenser.

Såväl när Bataille skriver om *begreppet utgift* som när Arendt mejslar fram det specifika som skiljer *handlande* från arbete och tillverkning, betonas *det flyktiga*, det performativa, det som sker för ögonblicket, den verksamhet där mål och medel är omöjliga att skilja åt.

[Hannah Arendt](#) karakteriserar i [The Human Condition](#) (1958) [tre typer av mänsklig aktivitet](#):

Labor (arbete) är vad som förblir “fångat i den kroppsliga livsprocessens cykliska rörelse”, handlandet vars resultat aldrig är permanent utan måste konsumeras. Exempel: Att baka ett bröd. Arendt menar följaktligen (i motsats till Marx) att arbetet egentligen inte skiljer människan från [djuren](#).

Work (tillverkning) motsvarar det som grekerna (och Heidegger) kallade *poiesis* – frambringandet av slutprodukter, ting, *verk*. Tillverkningen inrättar en “artificiell värld”, vars beständighet är just vad som låter oss vara [människor](#). Exempel: Att tillverka en stol, eller måla en tavla.

Action (handlande) korresponderar mot de gamla grekernas *praxis* och uttrycks hyfsat med engelskans *performance*. Alltid flyktigt, alltid för ögonblicket, men producerar kedjor av efterverkningar som den handlande själv aldrig kan ha full kontroll över.

Meningen kan aldrig reduceras till en slutprodukt, för “*produkten*” är oskiljbar från *själva produktionsakten* – “the performance is the work, is *energeia*”.

Aristoteles nämner flöjtspel och skådespeleri som exempel på *praxis*. Klassiska ekonomer som Karl Marx och Adam Smith skrev om yrken som pianist, operasångare, advokat och präst, när de diskuterade arbete som de ansåg var *improduktivt*.

Hannah Arendt själv har i första hand en *talande* människa (på ett grekiskt torg) i åtanke. Ofta skriver hon för tydlighetens skull “action and speech”, och hon betonar hur samtalets flyktiga ögonblickskaraktär är något som förenar politiken med *the performing arts*.

Alldeles avgörande för Arendts begrepp om *praxis* – liksom för Batailles begrepp om förslösande – är att aktiviteterna *har sig själva som mål*, eller åtminstone inte helt kan reduceras till medel för att uppnå ett externt mål.

“*Action almost never achieves its purpose*“, påpekar Arendt, som också ser ett litet element av denna oberäknerliga *praxis* som inneboende i *alla* mänskliga aktiviteter. Bataille, å sin sida, understryker att förslösandet aldrig kan integreras i en ekonomi som ett kalkylerat mål, utan att dess karaktär av genuin utgift kommer att förgås – vilket bara kommer leda till att den allmänna ekonomins ofrånkomliga överflöd måste finna ett nytt utlopp.

(Bägge tänkarna är förstås fullkomligt omöjliga att förstå för en grundmurad utilitarist, och det kan observeras att Arendt och Bataille föraktfullt avfärdar utilitarismen med slående lika beskrivningar av nyttokedjornas tomhet.)

Bataille såväl som Arendt drar alltså gränser mellan olika sfärer som människans tillvaro måste fortgå i. Bägge drar sin gräns *tvärs igenom* det som vi, för enkelhets skull, kan kalla för konstarnas sfär (eller rätt och slätt “kulturen”).

Bataille skiljer i Begreppet utgift på å ena sidan de konstarter som utgör en *verklig utgift* – där alltså meningen är oskiljbar från själva förslösandet – och å andra sidan konst som *symbolisk utgift*. Till de verkliga utgifternas konst räknar han musiken, dansen och arkitekturen. (Inkluderingen av byggnadskonst kan verka lite underlig. Säkert har Bataille *pyramider* i åtanke!)

Litteraturen är däremot huvudsakligen en symbolisk framställning av förlust, såväl i sin stora och tragiska som sin lilla och komiska form. Men [som vi redan har nämnt](#) strävar Bataille ändå efter möjligheten för litteraturen att bli sitt eget förverkligande, att i stället för en produktion av *ting* bli till en slags offerhandling.

Arendts utgångspunkt är en helt annan, fenomenologisk snarare än ekonomisk. Hon drar sin gräns så att den bara delvis korresponderar med Batailles. Musik, dans och skådespel är *praxis*, handlande vars mening är oskiljbart från själva handlandet. Allting som resulterar i beständiga slutprodukter räknar hon däremot som *poiesis* (tillverkning, *work*): Litteratur, måleri och arkitektur hamnar alla i den senare gruppen.

Arendt menade att *poiesis* i sig kännetecknades av förtingligande och tom utilitarism, och betraktade det konstnärsskap som enbart handlar om att frambringa slutprodukter som “en djupt medioker form av mänsklighet”. Det menar i vart fall [Julia Kristeva](#), som i sin bok om Arendt fäller en anmärkning som kanske erinrar om Batailles litterära ideal:

Taken to its logical extreme, might not the greatest work be, for Arendt, a nonwork – a work not written, a work that has not taken the trouble to ‘reify’ itself into a ‘product’?”

En offerhandling, alltså. Konst som ren utgift.

Ambivalentast av konstarterna är musiken. Alltsedan uppkomsten av [noterad musik](#), men särskilt sedan ljudinspelningsteknikerna för ett sekel sedan möjliggjorde en [fonogramekonomi](#), har musikutövandet svävat mellan *praxis* och *poiesis*. Samtidigt som musik (för yrkesmusiker såväl som för publik som för andra involverade) kan vara en aktivitet för ögonblicket (*the performance is the work*), kan musik också vara en tillverkning av slutprodukter, inspelade objekt.

Såväl Bataille (1933, 1949) som Arendt (1958) skrev precis innan ett krön hade passerats, precis innan popmusiken slog igenom, i ett historiskt skede då musik fortfarande kunde betraktas som en *praxis*. Bägge kunde ännu betrakta musikens mekaniska reproducerbarhet som något sekundärt, och gjorde sig därför inga större mödor med att analysera musikens ambivalens.

Frågan är – som tidigare tagits upp flera gånger här på Copyriot – om inte pendeln

sedan dess både har hunnit slå över till andra sidan, där begreppet “musik” börjar uppfattas som en *poiesis* med tillverkningen av objekt i centrum, *och* slå tillbaka igen, [som senast antyddes i föregående inlägg](#). Även branschexperter med stabil förankring i skivindustrin börjar nu tala öppet om hur värdet på inspelad musik har devalverats, till förmån för en ökad vilja att betala för och ägna sin tid åt levande musikupplevelser. Något som borde falla såväl Arendt som Bataille i smaken, hur olika deras perspektiv än är.

I [vårt föredrag på Reboot-konferensen](#) – som utgick från den bataillska problematiken om ett överflöd som måste förslösas – försökte vi hitta en definition av levande musik, [utanför “rockideologins”](#) trötta konventioner. Vi underströk det tids- och platsspecifika samt etablerandet av relationer mellan människor. En sådan definition av “live” kan inkludera många fler musikbruk än bara de standardiserade konsertformaten.

Kanske kunde [utgiftsaspekten](#) betonas ännu mer. Går det samtida uppsvinget för festivaler och musikcommunities att förstå på annat vis? Bataille menar att i de verkligt *improduktiva utgifterna*, i den konsumtion som inte är underordnad någon form av långsiktig investeringsplan, är meningen oskiljbar från själva förlusten. Är inte det fallet med den levande musikens samtida uppsving?

Beslutet om att besöka en festival grundar sig ytterst *inte* i en balansräkning mellan å ena sidan den tid, de pengar och de vedermödor man lägger ner och å andra sidan “vad man får tillbaka” i form av en “upplevelse”. Nej, det grundar sig i ett universellt behov av att förslösa överskott och i en vilja att göra detta på ett “ärofyllt” vis.

När musikälskaren inte längre finner något ärofyllt i att samla travar av plastbitar med digital information på, söker sig förslösandet andra vägar, mer eller mindre ärofyllda. Konsert- och festivalbiljetter är förstås bara ett sätt, och givetvis förknippas sådana evenemang för besökarens del med en hel rad andra möjliga utgifter. Att köpa synthar och ljudkort, eller turntables och vinyler, eller säckpipor och medeltidskläder, eller att tillbringa en stor del av fritiden i en replokal, är andra sätt att förslösa sitt överflöd på musik. (Alla *kan* förvandlas till produktiva investeringar, som på sikt ger mer tillbaka än vad de kostade, även om det nog är relativt ovanligt och svårkalkylerat). Om vi minns Batailles påpekande att *overksamhet är den enklaste formen av förbrukning*, blir det uppenbart att även det att tillbringa timme efter timme framför datorn, upptäckande ny musik på Myspace och Soulseek, är en form av “förslösande”.

Ur det batailleska perspektivet tycks kort sagt *alla* sätt att hänge sig åt musik få sin mening just ur den improduktiva utgiftens moment, även om detta förslösande kan ta mer eller mindre ståtliga omvägar. Samtidigt är ingen musikalisk verksamhet immun mot att instrumentaliseras, från att underordnas en yttre målsättning och därmed urvattnas på mening.

Detta är förstås en helt annan fråga än “*Hur ska då artisterna klara sig?*“. Batailles *allmänna ekonomi* kan inte säga något om hur de enskilda ska kunna överkomma sin brist, ty den fokuserar på förbrukning, inte på produktion. Ingenting säger förstås att förslösandet på musik kommer att kanaliseras “rätt” – i fallet med festivaler och konserter är det tvärtom helt uppenbart hur mycket mer som hamnar hos krögare och hyreshajar än hos människor som i sin tur är beredda att förslösa sin tid på mer musik.

För att kunna förstå hur musik kan bli produktiv, alltså samexistera i den *enskilda ekonomin*, verkar det dock vara nödvändigare än någonsin att förstå vad Bataille kallar det *allmänna* perspektivet, det som utgår från förbrukningen av överflöd. Annars kommer vi bara att fortsätta dunka huvudet i vad ekonomerna kallar “[Baumol’s cost disease](#)“, efter ekonomen [William Baumol](#) som i en berömd studie från sextiotalet kom fram till att *performing arts* genom en järnhård ekonomisk lag bara kommer att bli dyrare och dyrare. Medan andra sektorer kan effektiviseras genom ny teknik, krävs lika många musiker för att spela en stråkkvartett av Beethoven idag som det krävdes på 1800-talet. Många har därför antagit att slutprodukter (skivor, filmer) oundvikligen kommer att gradvis tränga ut det performativa (spelningar, händelser) ur det fält av meningsskapande verksamhet som vi lite slarvigt kallar “kulturen”.

Plockar vi bara in George Bataille i ekvationen, ställs den dock på huvudet. Om vår vilja att lägga tid och resurser på musik och spektakel *inte* handlar om att få igen en “upplevelse”, utan om tvärtom själva förslösandet och själva meningsskapandet är oskiljaktiga (och det oavsett om vi tittar på “konsumenter” eller “producenter” av kulturen, kategorier som i sammanhanget blir meningslösa) – då behöver det inte längre räknas till den levande kulturens nackdel att den blir relativt dyrare. Tvärtom kan det vara en fördel! Dock måste villkoren vara de rätta för att ett fungerande ekonomiskt kretslopp ska kunna växa fram, vilket blir vad diskussionen bör handla om. Eller?

Nästa teoretiker att kasta ner i soppan heter [Jacques Attali](#), vars bok [Noise: The Political Economy of Music](#) (1977) beskriver musikens olika existensformer som en rad

(överlappande) historiska stadier. Han låter 1900-talets skivindustri få representera stadiet “repeating”, som han utsätter för en kritik inte helt olik Frankfurtskolans klassiska kritik av kulturindustrin. Attali bjuder dock på ljuset i tunneln: ett nytt paradigm håller på att växa fram, där musiken befrias från konsument/producent-uppdelningen, möjligtvis genom att föregående stadiums konsumentroll tas till sin yttersta spets så att konsumtionen slår över i en ny form av produktion. Dessvärre har Attali inte mycket att säga om detta befriande paradigm, men han bjuder på kittlande – och delvis övertygande – formuleringar om hur musiken historiskt sett kan anses ha föregripit nya ekonomiska och sociala former.

En hel del finns att vara kritisk emot, och jag tycker att bloggen [The Pinocchio Theory](#) gör en lysande genomgång av styrkor och svagheter. Influensen från Batailles ekonomiska tänkande på Attalis, tycks främst ha varit indirekt, medierad genom [René Girard](#) – en katolsk-konservativ filosof som enligt nämnda blogg “bara erbjuder en inskränkt, normaliserad, idealiserad och ytterligt from version av Bataille”.

René Girard skrev om det rituella offret som politisk kanalisering av det allmänna våldet. Jacques Attali tillämpade hans teori på musiken. “Musik är en kanalisering av ljud, och därför offrets simulacrum.” Vill man behålla godbitarna ur Attalis musikhistoria, inklusive det dialektiska löftet om nya och mer autentiska sätt att ägna sig åt musik, kanske det är bäst att komplettera hans idéer med Batailles begrepp om *suveränitet*.

Åter till Hannah Arendt. (Hon trillade visst av på vägen.) Har hon något att tillföra Bataille? Den frågan får nog vänta på svar. Hennes anmärkning om att alla mänskliga aktiviteter innehåller ett element av *praxis* korresponderar någonstans på djupet med Batailles idé om hur det heterogena finns mitt i alla homogena ordningar och hindrar dem från att kollapsa. Bägge har en pragmatisk syn på förhållandet mellan instrumentellt och suveränt handlande, samtidigt som de är måna om att dra en skarp gräns mellan två sfärer.

Arendt, såväl som efterföljare som [Paolo Virno](#) (som i sin analys av postfordismen tar kritiskt avstamp hos Arendt), behöver ibland vässas. Då kan ordinerats en dos av Batailles allmänna ekonomi. *Praxis* som utgift och slöseri, inte bara som offentlig kommunikation.

En djup klyfta kvarstår ändå mellan Arendt och Bataille, gällande synen på individen. Enligt Arendt förutsätter *praxis* närvaron av andra människor, den är omöjlig i isolering. Batailles fördömda del *kan* däremot ske i form av *inre erfarenhet*, men samtidigt ska vi inte glömma det fokus han ständigt sätter på gemenskap och kommunikation.

Ska *en* skillnad lyftas fram, blir det kanske denna: Arendt beskriver *praxis* som något i första hand förknippat med språket och dess symboliska ordning. Bataille privilegierar däremot inga former av kommunikation, han dras mot *det reella* som aldrig riktigt kan symboliseras. Eller är det så enkelt som att Bataille är *mer musikalisk*?

Facebook som glömska och tidsfördriv

/.../

Vi sögs alla (nåja) in där, likt i ett svart hål, under andra halvan av sommaren 2007. Samtidigt spred sig en amerikansk debatt där vissa riktade anklagelsen “*waste of time*” mot [sociala nätverkssajter](#) i allmänhet och Facebook i synnerhet.

[En australiensisk studie](#), från en firma som uppenbarligen har intresse av att saluföra filterlösningar, larmade om hur många miljarder som Facebook-konverserandet påstods kosta företagen i form av [uteblivna arbetsinsatser](#).

Självklart kommer man fram till miljarder, om man blott multiplicerar alla “bortslösade” timmar med en timlön. Samma slags räkneoperationer har dock gjorts med snart sagt alla nya kontorsredskap, så i det avseendet är Facebook knappast nytt. Under tidigt 1980-tal var det vanligt att arbetsplatser helt spärrade sina telefoner för utgående samtal, av rädsla för att de anställda skulle ägna sin arbetstid åt att kommunicera med nära och kära.

Nästa hotande tidsfördriv var e-posten. Själva IBM undvek tydligen i det längsta att ge sina anställda tillgång till e-post. Numera tycks toleransen för bägge dessa medier vara högre. Vi slipper bli matade med larmsiffror på hur mycket samhället förlorar på den tid som ägnas åt att skriva fraser som inte är att anse som hundra procent arbete.

Kritiken har riktats även mot kalkylprogram som [Excel](#), vilka tydligen särskilt i början i praktiken användes långt mer till lek än till arbete av kontorspersonalen. Samtidigt var det genom detta mer lekfulla användande som anställda dels lärde sig programvaran, dels kom på idéer om hur den kunde användas, vilka med tiden kom att integreras även i arbetsrutiner. Samma mönster återkommer varje gång.

Gränsen mellan “onyttig” lek och “nyttig” innovation är en efterhandskonstruktion (som vi har sett i [tidigare inlägg om Bataille och organisationsteori](#)) – en insikt som egentligen borde diskvalificera alla taffliga försök att sätta en simpel prislapp på tid.

/.../

Först när något lagts ut på Facebook, har det hänt på riktigt. Hur många gånger har

inte sådana fraser yttrats, skämtsamt men med ett uns av allvar, senaste veckorna?

[Isabelle Ståhl skriver](#) tänkvärt:

Och mest av allt handlar det om en extrem **uppvisningshets** – att *förevigandet* blir viktigare än *upplevandet*, att identiteten inte känns verklig om andra inte är medveten om den.

Formuleringen får mig att associera till två teman som vidrörts i sommarens [Bataille-följetong](#). Dels uppdelningen av kreativa aktiviteter i [poiesis \(tillverkning\) och praxis \(performativitet\)](#). Är det så, som Isabelle antyder, att Facebook kan få vårt umgänge med andra att allt mer påminna om ett sätt att tillverka slutprodukter, i form av kanske främst digitala fotografier, så att vi förtränger ögonblickets flyktiga upplevande? Alltså en slags [förtingligande](#), [reifikation](#)?

Jo, tendensen kan nog finnas där. Men den är inte ensam. I anslutning till resonemanget om glömska ovan går att hitta mottendenser, där “förevigandet” i själva verket blir så fragmenterat att det performativa “upplevandet” som det väver samman egentligen blir det viktiga. Kommer att tänka på ett citat ur [en kul bok](#) av [Douglas Rushkoff](#):

History itself is spin. Events are only real in the present sense – before they happen they’re [hype](#), and after they happen they’re [spin](#). The real substance of an event – if there even is any such thing – is inconsequential without pre-promotion and post-reportage. A rave is more about the flyers and the folklore than it is about the party; and the human condition is more about future expectations and historical interpretation than anything else. Human evolution is just the give-and-take between hype and spin.

Att försöka renodla upplevandet genom att skala bort “hype” och “spin”, alltså att etablera motsatsen mellan [yta och djup](#), löser i sig ingenting. Som konstaterades i [ett annat av inläggen kring Georges Bataille](#), gäller det snarare att skilja på *yta och yta*, eller närmare bestämt: *yta-som-brist* kontra *yta-som-överflöd*.

Är estetiseringen av jaget ett nervöst fyllande av ett hål, ett värnande av en bild? Då styr bristen, då degraderas alla självändamål till medel, då stöps det heterogena livet om till [homogenitet](#). Om däremot överflödet får förbli drivkraft, så att all yta, lyx, lek och prål

få förbli just de onödiga utgifter som de är, måste Facebook:andet tillåtas att vara just *waste of time* – ett *tidsfördriv* som just genom att befrias från externa målsättningar, kan få förutsättningar att länkas samman med andra onödiga *tidsfördriv*, och i de kedjor av hype-händelse-spinn som uppstår lämna plats för verkliga ögonblick. Fast naturligtvis kan detta inte ske av automatik. Motsatsen kan lika gärna inträffa.

Do n't spend time – waste time!

Acefaliskt

/.../

Rummet som inhyser duon [Goldin+Senneby](#) uppvisade vissa likheter med ett detektivkontor. Arbetsbordet täckt av litteratur kring ekonomi, filosofi och hemliga sällskap. Samt originalnummer av [Acéphale](#)...

Med projektet [Looking for Headless](#) väver Goldin+Senneby samman två ingångsvinklar i en undersökning av begreppet *suveränitet*. En ingång kommer ur konstnärsduons långa intresse för valutor, finansväsende och [offshore-center](#). En annan ingång är [Georges Bataille](#) och det hemliga sällskapet *Acéphale* ("de huvudlösa") som han ledde i slutet av 1930-talet (och som omnämns i [Bataille-följetongens första del](#)).

Sammankopplingen utgörs av ett ljusskyggt Bahamasregistrerat offshoreföretag vid namn Headless Ltd. Ett företag som alltså finns på riktigt, men som hemlighåller såväl verksamhet som ägare – dock visar det sig att Headless hanteras genom ett annat företag vid namn Sovereign Group.

Goldin+Senneby utgår från den fantastiska arbetshypotesen att Headless Ltd. är en nutida inkarnation av Batailles acephaler. Konstprojektet går ut på att undersöka och dokumentera företaget Headless Ltd., och förutsättningarna för dess existens i form av exempelvis staten Bahamas suveränitet. Detta undersökande – för vilket de delvis anlitat en professionell detektivbyrå – har nyligen stött på patrull från advokater anlitate av personer som känt sig utpekade, åtgärder som lett till att namn fått avlägsnas ur projektet, samtidigt som själva reaktionerna integreras i projektet och driver det framåt. Undersökningarna uppdagar även udda sidospår, såsom personer med ovanligt stort intresse för delfiner.

Allt bidrar till projektets pågående dokumentation i form av den semifiktiva deckarromanen *Looking for Headless*, vilken Simon Goldin och Jakob Senneby (som även är ett par av romanens huvudpersoner) anlitat en spansk romanförfattare för att skriva. Var det hela slutar är omöjligt att veta.

/.../

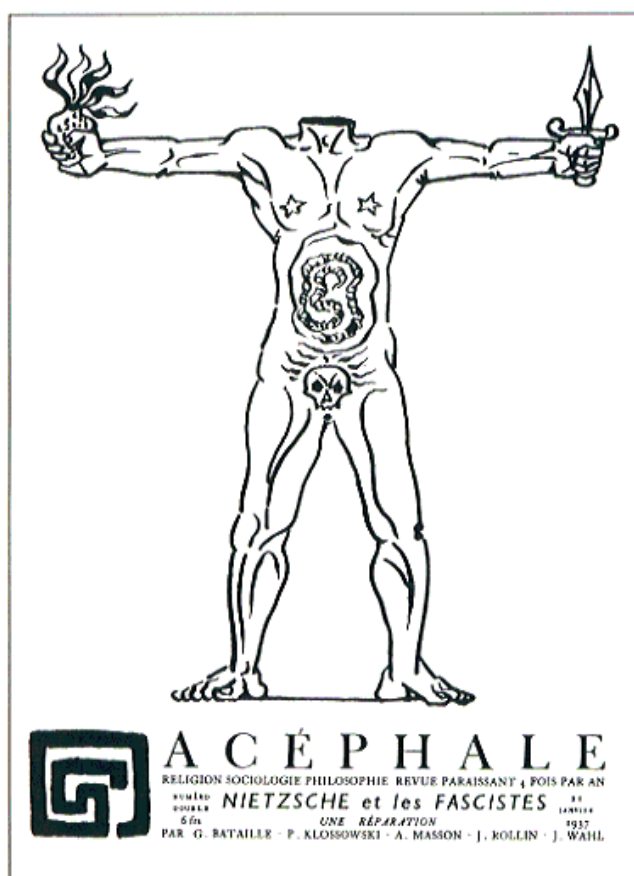
[Matthew Buckinghams](#) studio på Iaspis var fylld med en mängd projektutkast utan röd tråd. [Några papperslappar på väggen](#), och en video där Karl Larsson läser upp lapparnas text i Tantolunden, sög åt sig mesta intresset. Texten i fråga är dramatikern [Heiner Müllers](#) sista ord om teatern som konstform. Ord som han yttrade till en journalist efter en måttligt framgångsrik uppsättning av det antika dramat [Filoktetes](#), och som här återges något dramatiserat av [Alexander Kluge](#). En verkligt mörk, sargad, [tragisk](#) och självlysande text.

Heiner Müller besvarar anklagelsen att pjäsens sceneri inte gav något att fästa blicken på, utom “nakna män som läser texter”:

MÜLLER: Varför blundade ni inte? På något vis måste ni ju förflytta er till Grekland. Teater är något som kastar eko. Om ni inte sänder kastar scenen heller ingenting tillbaka. Gör ett försök med att blunda.

VOLONTÄREN: Ett intressant råd.

MÜLLER: Jag ger bara intressanta råd. Det är däremot inte teaterns funktion. Teaterns funktion är att få tid att gå. Tiden går, för att ögonblicken till slut ska falla ihop. Någon gång måste dagen vara slut. Att sätta punkt för den är teaterns funktion.

Georges Bataille, del VII: Krig och ångest

“I MYSELF AM WAR”, skriver [Georges Bataille](#) någonstans. Hans liv, tänkande, aktivism och skrivande präglades på djupet av krig. Undersökningen av *den allmänna ekonomin* ramar in andra världskrigets förödelse: inledd år 1933 med *Begreppet utgift*, utvecklad strax efter krigsslutet i *Den fördömda delen*. Om projektet hade något mål, så var det att undvika ett tredje världskrig.

Samtidigt står Bataille så långt ifrån [en traditionell pacifist](#) som det bara går. Fred och krig är i hans tänkande ingalunda motsatser, utan följer av olika sätt att hantera den allmänna ekonomins ofrånkomliga överskott. Kriget är ekonomins fortsättning med andra medel. Fast, som väl är, inte den enda möjliga fortsättningen.

Begreppet utgift nämner “krigen” mitt i en uppgräddning av improduktiva utgifter, som även inbegriper sådant som konst, lek, lyx och perversioner. Andra världskriget stärkte Batailles uppfattning om att det finns en fundamental parallell mellan krig, offerhandlingar och vad han kom att kalla “den inre erfarenheten”. Samma universella kokande överflöd ligger till grund. Kriget är helt enkelt en slags överkokning. Resultatet av en slags förstoppning, oförmågan att förslösa överflödet på mer ärofyllda vis.

Tanken kan öppna för en inte oproblematiserad [funktionalism](#). Ödsla resurser, uppnå världsfred. Är det verkligen så enkelt? Nej, förslösandet kan inte göras till medel för ett mål, utan att dess karaktär av genuint förslösande förgås. Praktiserandet av allmän ekonomi förutsätter, [som sagt](#), ett erkännande av den universella vanmakten. Samtidigt lockas inte minst Bataille själv att söka efter geopolitiska tillämpningar, i desperation över alla hotande krig.

Copyriot har några gånger tidigare [nosat](#) på kopplingen mellan [musikförbud](#) och terror. Det har handlat om vissa sunni-islamistiska grupperingar av talibantyp. Ur ett bataillskt perspektiv kan det knappast vara någon slump att det fåtal samhällen som genomfört något så groteskt som att totalförbjuda [musik och dans](#), samtidigt raskt har transformerats till stora träningsläger för terrorister. En utgift byts mot en annan. Går det då att tänka sig [musik som säkerhetspolitiskt koncept](#)? Kan lärdomarna från den allmänna ekonomin bidra till att rätt bedöma dynamiken i världens krutdurkar? Vet inte.

Tankeexperiment kan knappast skada.

Georges Bataille sökte å ena sidan efter ett slags självmedvetande som skulle omöjliggöra krig, och kunde å andra sidan utbrista "I MYSELF AM WAR".

Uppenbarligen syftas det på olika slags krig.

In the thought of Bataille two different forms of war emerge: war as mystical or inner experience, and war in the more conventional sense as death and destruction on the battlefield. Much of Bataille's wartime writings can be read as attempts to see an equivalence between actual war and mystical experience. /.../ War, for Bataille, is the necessary and universal response to expansive and growth-seeking being; in this sense, war as profitless expenditure is fundamental to maintaining the balance of forces on Earth. /.../

but what Bataille desperately wants us to understand is that although war in-itself is immanent to and necessary for life, the form it will take is not an a priori.

Så skriver Julie Wilson i [en bitvis väldigt intressant text](#), där hon jämför Bataille med [Deleuze/Guattari](#), utifrån deras respektive sätt att förstå det mänskliga handlandets extremer genom att konceptualisera *olika slags krig*. [Nomadologin](#), en av de Deleuze/Guattari-texter som blivit mest lästa i Sverige, introducerar det underliga begreppet "[krigsmaskin](#)" – bara för att omedelbart fastslå att krigsmaskinen egentligen har mer att göra med kreativa erfarenheter än med verkliga krig:

Vi försöker definiera två poler i krigsmaskinen: enligt den första antar den kriget som syfte och formar en förstörelselinje som kan utsträckas ända till universums gräns. /.../ Den andra polen förefaller oss vara den väsentliga, då maskinen med sina oändligt mycket mindre "kvantiteter" inte längre har kriget till syfte utan drar upp en kreativ flyktlinje, bildar ett slätt rum och möjliggör människors rörelser i detta rum.

Denna andra typ av krigsmaskin associerar Deleuze/Guattari med sitt ännu klurigare begrepp "[body without organs](#)" (BwO). [Everything2](#) karakteriserar BwO-begreppet så

här: “probably as close to a serious discussion of the soul as you are ever going to find in postmodernist literature”...).

Julie Wilson sammanfattar det som att en BwO är något som produceras genom en slags och-operation, och där den skapande handlingen och det skapade resultatet är identiska. Först i den typen av tillblivelser, menar Deleuze/Guattari, realiseras krigsmaskinen. Då behöver den inte heller ta kriget som sitt objekt. Vi rör oss mycket nära Batailles begrepp om *suveränitet*. Just här sätter Julie Wilson fingret på den avgörande skillnaden. Medan Deleuze/Guattari för tänkandet mot en fullständig immanens, insisterar Bataille på att *separera* suveränitetens och soliditetens sfärer (en separation som femte avsnittet spekulerade kring):

Bataille posits an intimate order that stands absolutely separate from what he refers to as the world of things, or the realm of production.

/.../ in Deleuze & Guattari’s image of thought, the plane of immanence is always already achieved, always already there. /.../

these thinkings are situated at different crossroads. While Bataille draws strict lines between the realm of productive and unproductive expenditure, Deleuze & Guattari insist on antiproduction within production itself.

Julie Wilson drar slutsatsen att Deleuze/Guattari behöver Bataille mer än vad de vill erkänna. “*Och*”-logiken behöver ett “*men*” som kan markera dess gräns.

A logic of a but understands that, at some points, operations of production must be reversed and forces must flow back and be lost to the outside which is beyond thought.

Nomadologin har många förtjänster. Begrepp som *flyktlinjer* och *deterritorialisering* har visat sig kunna underlätta för tanken att upptäcka heterogenitetens existensbetingelser på mikroplanet. Risken ligger i en slags optimistisk övertro där Deleuze vackra bildspråk – getingar och orkidéer i produktiva synteser – helt hamnar i vägen för allt det improduktiva, det smutsiga och paradoxala. Just där måste den allmänna ekonomin komma in i bilden för att garantera att nomadvagnen inte skenar iväg efter en “flyktlinje” ritad med linjal, utan fortsätter att köra i diket med jämna mellanrum – och

trivas med det.

Ytterst handlar den allmänna ekonomin om *självme dvetande*, visar det sig i de allra sista passagerna av *Den fördömda delen*. Ett självmedvetande beskrivet som “varats återkomst till en fullständig och oreducerbar suveränitet”, en suveränitet som i sin tur definieras som “frihet för ögonblicket, oberoende av en uppgift som måste fullgöras”. Medel utan mål.

Det handlar om att nå fram till det ögonblick då medvetandet upphör att vara medvetande om *någonting*. Med andra ord, att bli medveten om den avgörande innebörden hos det ögonblick då tillväxten (tillägnet av *någonting*) löser upp sig i utgift, blir just *självme dvetande*, det vill säga ett medvetande som *inte längre har någonting som objekt. /.../* Utom sin rent inre natur, vilken ej är ett ting.

Kryptobuddhism? Nej! Bataille separerar radikalt två olika sfärer, men nöjer sig inte med endera som lösryckt ideal. Han vill inte ersätta den enskilda ekonomin med den allmänna, eller soliditeten med suveränitet. I stället handlar det om någon slags pendlande rörelse. Självmedvetandet är inget statiskt tillstånd, utan handlar om själva *återkomsten*, då pendeln slår tillbaka och det målinriktade handlandet övergår i magnifikt förslösande.

Endast den enskilda ekonomin känner till fenomenen som brist och ångest. Den är en nödvändig drivkraft, men måste alltid vika sig för överflödets logik i slutändan. Enligt förordet till *Den fördömda delen* får den allmänna ekonomin sin politiska relevans just genom analysen av fenomenet *ångest*. Bataille skriver att han vill

markera motsättningen mellan två politiska metoder: dels rädslan och det ångestladdade sökandet efter en lösning, /.../ dels den andliga frihetens metod, /.../ för vilken allt löser sig på ett ögonblick, för vilken *allt är rikt* och som mäter sig med universums mått. /.../ Att lösa politiska problem blir svårt för dem som låter ångesten ensam ställa dem. Det är nödvändigt att ångesten ställer dem. Men för att lösa dem krävs att ångesten till slut upphävs.

Och med de orden avslutas Copyriots sommarserie.

Avslutningsord:

Vad som var tänkt att bli en bloggföljetong i tre-fyra delar, blev något helt annat. Inte bara blev följetongen ofantligt mycket mer mångordad än väntat. Den växte även till ett praktiskt sommarprojekt, som sög åt sig ur sommarens händelserikedom och omsatte det i ett slösaktigt skrivande. Här återges inläggen i sitt ursprungliga skick, säkerligen inklusive motsägelser och en massa inte helt träffande formuleringar. Publiceringen inleddes precis efter midsommar 2007, och avslutades precis i början av september.

Tack för er medverkan:

Backanal-folket, Brinnande busken-folket, #dh-folket, Exit-folket, Fallmossen-folket, Vårbergstoppen-folket, stammisarna i Copyriots kommentarsfält, och alla andra underbara människor och kluster sommaren 2007.

Playlist:

John Coltrane – Resolution (A Love Supreme / Part 2)

John Coltrane – Offering

The Tough Alliance – Neo Violence

The Tough Alliance – Koka Kola Veins

Boredoms – Star

Boredoms – Seadrum

Future Bible Heroes – The world is a disco ball

Future Bible Heroes – Real Summer

Sly & The Family Stone – Thankful N' Thoughtful

Cotti – I don't give a dub